

Őskori állatszobrocskák egy velemi magángyűjteményben

E L Ő H A N G

Kern István magángyűjteményéről 2013-ban írtam és adtam ki egy könyvet. Abban ezek a tárgyak nem szerepeltek. Az öt, kisméretű szobrocskát ugyanis 2016-ban, Kaposvároton, egy férfitől vásárolta.

A miniatűrök mindegyike vörösbarna színű, finomra iszapolt agyagból készült és azonos mérettartományba is tartoznak. E tények megerősítik az eladó állítását, azaz, hogy ezeket egy helyen – állítólag a felszínről – gyűjtötte. Itt kell utalnom azonban arra a – hazai viszonylatban egyedülálló – feldolgozásra, amelyet újabban Bánffy Eszter régész, valamint Sipos György, Bozsó Gábor és Tóth Orsolya végeztek. Eszerint a ma a Szépművészeti Múzeumban található, az országhatáron lefoglalt újkőkori agyagszobrok (ember és állat, utóbbiak között vaddisznó és két azonosíthatatlan faj) hamisítványok. Az idolkok természettudományos anyagvizsgálata és kormeghatározása ezt a tényt egyértelműen megállapította és készítésüket 1990–2010 közé helyezték. Az ilyen, tehát illegális „gyűjtésből” származó, azonosítható lelőhellyel és kísérő leletekkel (pl. edénytöredékek) nem rendelkező tárgyakat fenntartással kell tehát kezelnünk, míg hitelt érdemlő bizonyítékokhoz nem jutunk.

Szerintem három háziastított és két vadállatot jelenítenek meg. Kutyát (magassága 55 mm), kost (magassága 45 mm), lovat (magassága 51 mm), vaddisznót (magassága 45 mm) és madarat (magassága 80 mm).

Ezek után meg kell jegyezmem, hogy az állatok „azonosítása” – mit lát bele a szobrocskába a feldolgozást végző – nem egyszer / sok esetben (?) problémás. Például a késő rézkori Pilismarót-basaharci temető 359. sírból (Kr. e. 4/3. évezred fordulója) származó esetében az egyik kutató kutyáról, a másik juhról írt. Ezzel azt akartam mondani: én sem vagyok tévedhetetlen.

A felső paleolitikumtól az ember „barátjaként” szolgáló kutyát a juh (kos) háziastítása az újkőkorbán, majd a rézkorbán a lóé követte. Logikai alapon tehát a tárgyak legkorábbi keltezése, azaz elkészítésük a rézkorbán (Kr. e. 4600 – 2800/2600) történhetett, hiszen akkor már mindháromat használta az ember. Nem zárható ki azonban az őskor későbbi szakaszaiban (bronzkor, vaskor) történő kialakításuk, de mindenképpen még a rómaiak dunántúli megjelenése előtt formázhatták meg ezeket. ... Az esetleges és pillanatnyilag még nem elvethető hamisítás lehetőségére pedig fentebb már utaltam.

A vaddisznó talpa ovális. Ezen egy geometrikus minta – egy ép és további svasztikák (?) részletei – látható. Vajon pecsételé lehetett? S ha igen, mit pecsételtek vele?

... de erre a kérdésre válaszolni, csak egy hosszabb tanulmányban tehetnék kísérletet. Hasonlóan messzire vezetne, ha mindenegyik szobrocska fajtörténetét, európai, hazai és megyei párhuzamait közölném, netán művészettörténeti szempontból elemezném ezeket.

Mindezek helyett következzenek e szám további írásai...

JAVASOLT IRODALOM

- BÁNFFY Eszter: A vinča-kultúra és a délkelet-európai őskor újabb figurális ábrázolásai a Szépművészeti Múzeumba került lefoglalt tárgyak között. In. Ridovics A., Bajnóczi B., Dági M., Lövei P. (Szerk.): *Interdiszciplinaritás. Archeometria. Régészeti és művészettörténeti tanulmányok. Tóth Mária tiszteletére*. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum – Szépművészeti Múzeum, 2017. 39–49.
- BÖKÖNYI Sándor: „... vadakat terelő juhász.” Budapest, 1978.
- ILON Gábor: *Gyűjtő a veleimi Szent Vid-hegy lábánál. Vezető Kern István magángyűjteményében*. Kőszeg, 2013.
- ŞANDOR-CHICIDEANU, Monica: Figurine zoomorfe din bronz și lut din zona Lacului Bistreț, Jud. Dolj. *Apulum* LIV. (2017) 263–280.
- SIPOS György – Bozsó Gábor – Tóth Orsolya: A Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteményében őrzött, határon lefoglalt kerámiadolok eredetiségvizsgálata TL módszerrel. In. Ridovics A. et alii (Szerk.): *Interdiszciplinaritás. Archeometria. Régészeti és művészettörténeti tanulmányok. Tóth Mária tiszteletére*. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum – Szépművészeti Múzeum, 2017. 263–278.
- VITEZOVIĆ, Selena: Anymal Symbolism in Starevi Culture. In. Rîșcuța, N. C. – Ferencz, I. V. – Bărbat O. T. (Eds.) *Representations, Signs and Symbols. Proceedings of the Symposium on Religion and Magic*. Cluj-Napoca, Editura Mega, 2015, 7–24.

